

უმბერტო ეკო

ესთეტიკური აღქმის ასპექტები შუასაუკუნეებში

1. შუასაუკუნეებმა თავისი ესთეტიკა მეტწილად ანტიკური სამყაროდან იმემკვიდრა, თუმცა ქრისტიანულმა მსოფლმხედველობამ მას ახლებური მნიშვნელობა შესძინა. ბიბლიური ტრადიციიდან და წმიდა მამათა სწავლებიდან შუასაუკუნეებმა აიღო კატეგორიათა მთელი წყება და შეიტანა და დანერგა ისინი „ახალი აზროვნების“ მიერ შემოთავაზებულ ფილოსოფიურ მსჯელობებში[...]. შესაბამისად, თუ ესთეტიკური პრობლემების წინ წამოწევისას და მხატვრული პროდუქციის შეფასებისას ანტიკური სამყარო ძირითადად ბუნებაზე იყო მიჯაჭვული, იმავე პრობლემებს შუასაუკუნეები კლასიკურ სიძველეთა შუქზე განიხილავდა. თუმცა შუასაუკუნეების ადამიანის მსოფლალქმა მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლებოდა. იმ კონცეფციითა კულტის გარდა, რომლებიც თანამედროვე და მომდევნო თაობებს მიეწოდებოდა როგორც ჭეშმარიტებისა და სიბრძნის წყარო, ასევე იმ შეხედულებასთან ერთად, რომ ბუნება ტრანსცენდენტური სანყისის გამოხატულებაა (რაც არცთუ იშვიათად ამუხრუჭებდა და აფერხებდა გრძნობად აღქმას), ამ ეპოქისთვის დამახასიათებელი იყო რეალობისაკენ დაუოკებელი სწრაფვა მის ყველა გამოვლინებაში, მათ შორის ესთეტიკური ტკბობის ასპექტითაც[...].

შუასაუკუნეებში არსებობდა გარკვეული კონცეფცია სილამაზის, როგორც წმიდა ინტელექტუალური კატეგორიის, როგორც მორალური ჰარმონიის, მეტაფიზიკური ნათების შესახებ, რომელსაც თანამედროვე ადამიანი მხოლოდ განსახილველი ეპოქის მენტალიტეტსა და გრძნობით აღქმაში ფრთხილად შეღწევის შედეგად თუ გაიგებს. როდესაც სქოლასტიკა მსჯელობს სილამაზის შესახებ, ის ამ სიტყვის ქვეშ გულისხმობს ღმერთის რომელიღაც ატრიბუტს. ასე რომ, სილამაზის მეტაფიზიკასა და ხელოვნების თეორიას ერთმანეთთან არავითარი საერთო არა აქვთ. თანამედროვე ადამიანის მიერ ხელოვნების როლის შეფასება მეტისმეტად გადაჭარბებულია, რადგანაც მას ვერ ძალუძს ჩასწვდეს სილამაზის არსს, როგორც, ვთქვათ, ეს ნეოპლატონიკოსებს ან შუასაუკუნეების მოღვაწეებს შეუძლიათ. საუბარია ისეთი სახის სილამაზეზე, რომლის ესთეტიკაც არ არის დამყარებული ამა თუ იმ იდეაზე. თუმცა, ისიც უნდა ითქვას, რომ სილამაზის წვდომა შუასაუკუნეების ადამიანისთვის იყო, პირველ ყოვლისა, მორალური და ფსიქოლოგიური რეალობა (ამ ფაქტორის გაუთვალისწინებლად შეუძლებელია ადეკვატური მსჯელობა იმ ეპოქის კულტურაზე)[...]. თანაც შუასაუკუნეების ადამიანის ესთეტიკური ინტერესის სფერო გაცილებით ფართო იყო, ვიდრე თანამედროვე ადამიანისა, ხოლო მისი დაინტერესება საგანთა სილამაზით ხშირად განპირობებული იყო სილამაზის, როგორც მეტაფიზიკური მოცემულობის, შეგნებით. გარდა ამისა, გასათვალისწინებელია გემოვნება იმ ეპოქის რიგითი ადამიანისა, რომელიც იყო ხელოვნების ქმნილებათა გამოცდილი შემფასებელი და, ამავდროულად, აქტიურად მიაპყრობდა ყურადღებას ყველაფერს, რისი აღქმაც გრძნობებით იყო შესაძლებელი[...].

ვინც კი შუასაუკუნეებს განიხილავს, როგორც სილამაზისა და გრძნობადი შემეცნების მორალისტურ უარყოფას, ის ძალზე ზედაპირულად იცნობს როგორც ამ ეპოქის ტექსტებს, ისე შუასაუკუნეების მენტალიტეტს. ამასთან დაკავშირებით საკმარისია განვიხილოთ შუასაუკუნეების მისტიკოსთა და ასკეტთა დამოკიდებულება სილამაზისადმი. უდავოა, რომ ეპოქისგან დამოუკიდებლად, ასკეტებსაც იზიდავთ მინიერი სიამენი და ცდუნებანი. უფრო მეტიც. ისინი ამ მიზიდულობის ძალას გრძნობენ გაცილებით უფრო ძლიერად, ვიდრე სხვა დანარჩენი ადამიანები: სწორედ მინიერების განცდასა და ზეციურისაკენ მისწრაფებას შორის კონტრასტს ეფუძნება ე.წ. დისციპლინის დრამა. როდესაც დისციპლინა იმარჯვებს, ინდივიდუუმს, რომელიც თრგუნავს და აკონტროლებს თავის გრძნობებს, ეძლევა შესაძლებლობა, უშფოთველი მზერით განჭვრიტოს ამქვეყნიური მოვლენები და შემწყნარებლურად შეაფასოს ისინი, რის საშუალებასაც ადრე მის არსებაში მიმდინარე „ასკეტური ბრძოლის“ ციებ-ცხელება არ აძლევდა. შუასაუკუნეების ასკეტიზმისა და მისტიციზმის ისტორიაში შეიძლება მოვიძიოთ არაერთი მაგალითი ამ ორგვარი ფსიქოლოგიური მდგომარეობისა, ისევე როგორც მთელი წყება საინტერესო ფაქტებისა, რომლებიც წარმოგვიჩენს ესთეტიკური აღქმის ყოფით მხარეებს.

2. XII საუკუნეში ცისტერციელი¹ და კარტუზიელი² ბერები ჩართულნი იყვნენ მწვავე პოლემიკაში ეკლესიების სამშვენიისებად სახვითი ხელოვნების დახვეწილი ნიმუშების (აბრეშუმი, ოქრო, ვერცხლი, ფერადი ვიტრაჟები, ქანდაკებები, ფერწერა, ხალიჩები) გამოყენების წინააღმდეგ. წმიდა ბერნარდი³, ალექსანდრე ნეკამი⁴, ჰუგო ფლავიელი⁵ აშკარად ილაშქრებდნენ იმ „ზედმეტობათა“ წინააღმდეგ, რომლებსაც მორწმუნეების ყურადღება ღვთისმოსავობისა და ლოცვაზე კონცენტრირებულობიდან სხვა საგნებზე გადაჰქონდათ. თუმცა, იმავდროულად, ისინი არ უარყოფდნენ დეკორის სილამაზეს. უფრო მეტიც. ისინი ილაშქრებდნენ ამ სილამაზის წინააღმდეგ მხოლოდ ერთი მიზეზით: ლამაზ დეკორს ჰქონდა წმინდა ადგილისთვის შეუფერებელი მიმზიდველობა. მაგ. ჰუგო ფლავიელი საუბრობდა *საკვირველი*, მაგრამ *ბინიერი* სიამოვნების შესახებ. სიტყვა *ბინიერი* – *perversa* – აქ, ისევე როგორც სხვა რიგორისტებთან, ნაკარნახევია როგორც მორალური, ასევე საზოგადოებრივი მიზეზებით – სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ჩვენ გვეკითხებიან: საჭიროა თუ არა ეკლესიის ასე მდიდრულად მორთვა, თუკი უფლის შვილები ცხოვრობენ სიღარიბეში, – და მოკამათეთა რისხვაც სწორედ აქეთკენ არის მიმართული. მაგრამ მეორე სიტყვა – *საკვირველი* – *mira* – მეტყველებს იმაზე, რომ ამ სამშვენიისებს ესთეტიკური ღირებულება აქვს.

როდესაც წმიდა ბერნარდი განმარტავს, თუ რაზე ამბობენ უარს ბერები, როდესაც ამა სოფლის ამოებას გაურბიან, ადასტურებს, რომ ამგვარი სულიერი განწყობა ვრცელდება ამქვეყნიურ სილამაზეზე ზოგადად: „ჩვენ, რომელთაც დავთმეთ წუთისოფელი, ქრისტეს გამო უარი ვთქვით ყოველგვარ გარეგნულ სილამაზეზე, მიგვაჩნია, რომ ყველაფერი ის, რაც გარეგნულად მშვენიერია – ატკბობს სმენას, აფრქვევს ნაზ სურნელს, ტკბილია გემოთი და სასიამოვნოა შეხებით – ანუ ყველა ხორციელი სიამოვნება – არის ბინიერი“*. იგი სავსებით ადამიანურად და ხელშესახებად შეიგრძნობს, თუმცა, იმავდროულად მძაფრად უარყოფს და

* წმ. ბერნარდი. *Apologia ad Guillelmum. Sancti Theodorici Remensis abbatem*/Pl. 182. Col. 914.

შეაჩვენებს ყოველივე იმას, რაზეც საკუთარი ნებით თქვა უარი. ამ დროს ის განიცდის რაღაც სინანულის მსგავს გრძნობას, თუმცა ასკეტური სიკვრპის წყალობით მამაცურად უმკლავდება მას. „ვილჰელმის აპოლოგიაში“ (Apologia ad Guillelmum) წმიდა ბერნარდი ილაშქრებს უშველებელი ქანდაკებებით გადატვირთული ტაძრების წინააღმდეგ [...], თუმცა იმისი დეტალური აღწერისას, რასაც იგი გმობს, წარმოჩნდება, თუ რამდენად პარადოქსულია მისი სიძულვილი. ამასთან ერთად, იგი ძალზე ფაქიზად და დეტალურად აანალიზებს იმ საგნებს, რომელთა ჭვრეტაც არ სურს. „აქ არ მოვეყვები საუბარს ტაძრების უჩვეულო სიმაღლეზე, დაუსრულებელი სიგრძესა თუ უზომო სიგანეზე, ეკლესიების მდიდრულ მამულებზე, დახვეწილ მოხატულობაზე, რომლებიც ლოცვისას იპყრობენ მრევლის მზერას და ხელს უშლიან მლოცველებს ყურადღების კონცენტრირებაში. ეს ყოველივე ძველ იუდაისტურ წეს-ჩვეულებებს მაგონებს“. განა ამის მსგავსი სიმდიდრე იმიტომ არ არის საქვეყნოდ გამოტანილი, რომ უფრო მეტი სიმდიდრე მიიზიდოს და ხელი შეუწყოს ეკლესიაში შემონიშნულობათა მოზღვაებას? „ოქროთი დაფარული წმიდა ნაწილები ალაგზნებს მზერას, რელიკვიები გამოაქვთ საყოველთაო დემონსტრირებისთვის, ხალხს აჩვენებენ წმინდანის მშვენიერ სახეს და რამდენადაც ის ლამაზია, მით მეტად სწამთ მისი“. ეს მკაფიოდ ფორმულირებული ინვექტივა მისაღებია თავისი მთავარი საბუთებით: აქ საკამათოდაა გამხდარი არა საკუთრივ ესთეტიკური ფაქტი, არამედ მისი გამოყენება არასაკულტო მიზნებისთვის, კერძოდ, დაგმობილია სწრაფვა გამდიდრებისაკენ. „ადამიანები ჩქარობენ, ემთხვიონ სინწინდეს, მათ სთავაზობენ შემონიშნულობათა გაღებას, შესაბამისად, ადამიანი უფრო ტკბება სინწინდეთა სილამაზის ჭვრეტით, ვიდრე ლოცულობს მათ წინაშე“. და აი, სანუკვარი სიტყვებიც: როგორც ჩანს, ოქროს ვარაყს მლოცველის ყურადღება ლოცვიდან სხვა რაიმეზე გადააქვს!

„რა საჭიროა, რომ მონასტრებში ძმობის ნევრთა მზერა მიპყრობილი იყოს უაზრო სიმახინჯისკენ, უხამსი მოხდენილობისა თუ მოხდენილი უხამსობისკენ? რა საჭიროა აქ საზიზღარი მაიმუნები ან მძვინვარე ლომები? ვის რაში სჭირდება შიშისმომგვრელი კენტავრები, ნახევრადადამიანები თუ ზოლიანი ვეფხვები? რა საჭიროა მებრძოლები ან საყვირიანი მონადირენი? ხედავ ერთ თავზე მიბმულ მრავალ სხეულს და, პირუკუ, ერთ სხეულზე – რამდენიმე თავს. ერთგან ოთხფეხა ცხოველს გველის კუდი აქვს, სხვაგან – თევზს ოთხფეხა ნადირის თავი ადგას. აგერ, ის ცხოველი წინიდან ცხენია, უკნიდან – თხა; ამ რქოსანი პირუტყვისთვის კი ცხენის უკანალი მიუბამთ. აქ გამოსახულებათა ისეთი გასაოცარი მრავალფეროვნებაა, რომ გიბიძგებს, წიგნის ნაცვლად ქვაზე იკითხო, მთელი დღე გაატარო მხოლოდ ამ გამოსახულებათა ცქერაში და არა საღვთო წერილზე ფიქრში. ღმერთო, თუ საკუთარი სისულელის არა გრცხვენია, განუელი ხარჯი ხომ მაინც უნდა დაინანო?“

ეს აბზაცი ნიმუშია დახვეწილი სტილისა, რომელიც, ფერდოვანი რიტორიკით დამშვენებული, განსაზღვრებებითა და კონტრასტებით გამდიდრებული, შესანიშნავად ესადაგება იმდროინდელ წარმოდგენებს. ამგვარი პოზიცია ტიპურია მისტიკოსებისთვისაც, რასაც მოწმობს წმიდა პეტრე დამიანეს⁶ სწავლება. მისტიკოსები გმობენ პოეზიას და პლასტიკურ ხელოვნებას, თუმცა ამ მიზნით იყენებენ დახვეწილი რიტორიკის ხერხებს. ეს არც უნდა იყოს გასაკვირი, რადგან შუა-

საუკუნეების მოაზროვნენი, აბელიარიდან მოყოლებული წმიდა ბერნარდამდე [...], სიჭაბუკისას ხშირად „ვარჯიშობდნენ“ პოეტიკაში, რაზეც მეტყველებს როგორც ჩვენამდე შემორჩენილი შუასაუკუნეების ლათინური პოეზიის საკმაოდ მაღალი ნიმუშები, ისე წმიდა თომას ექვარისტული ლოცვა.

რიგორისტები გამუდმებით კამათობენ იმის შესახებ, რაც მათ განსაკუთრებით იზიდავთ, დამოუკიდებლად იმისა, რა გრძნობას აღძრავს მათში ეს „რალაც“ – აღტაცებასა თუ მღელვარებას. ზემოთქმულის ნათელი მაგალითია ნეტარი ავგუსტინეს დრამა, რომელიც ნათლად წარმოგვიჩენს იმ შინაგან განხეთქილებას, რომელიც გამეფებულია მორწმუნე ადამიანის სულში: ეპისკოპოსი გამუდმებულ შიშშია – ვაითუ, საღმრთო მუსიკის ტკბილხმოვანებამ აცდუნოს იგი ლოცვის დროს. წმიდა თომა აკვინელი საოცარი სიმშვიდით წყვეტს ანალოგიურ პრობლემას – მისი აზრით, ლიტურგიკული მიზნებისთვის არ არის რეკომენდებული ინსტრუმენტული მუსიკის გამოყენება. მუსიკალური ინსტრუმენტები მსმენელში უდიდეს სიამოვნებას აღძრავს, ეს კი მორწმუნის სულს „მკვეთრად აშორებს“ საეკლესიო მუსიკის თავდაპირველ დანიშნულებას. ეს უკანასკნელი რეალიზდება სიმღერით, რომელიც „უბიძგებს“ მორწმუნეთა სულებს, კიდევ უფრო მეტი ყურადღება მიმართონ ლოცვისკენ, მაშინ როდესაც „მუსიკალური ინსტრუმენტები სულს ანიჭებენ მხოლოდ სიამოვნებას და არ აღვიძებენ მასში კეთილ ზრახვებს“ [...].*

უდავოა, რომ შუასაუკუნეების მისტიკა, რომელიც უნდობლობით ეკიდებოდა გარეგნულ სილამაზეს, ეფლობოდა წმიდა ტექსტების ანალიზში ან სიამოვნებით განჭვრეტდა ღვთაებრივი მადლით მოცული სულის შინაგან მოძრაობას. „შინაგანი მშვენიერება ბევრად უფრო მიმზიდველია, ვიდრე გარეგნული სილამაზე, თუნდაც ეს სამეფო სამკაულები იყოს“, – ამ ფრაზაში ჩადებულია ცისტერციელთა ესთეტიკა (სოკრატეს მოძღვრების მსგავსი), რომელიც სულიერი სილამაზის ჭვრეტაზეა დაფუძნებული. საშინელი წამების შემდეგაც კი მარტივლთა სხეულები შინაგანი მშვენიერების ნათელს ასხივებენ. საერთოდ, გარეგნულ და შინაგანი სილამაზის დაპირისპირება ძალზე პოპულარული იყო შუასაუკუნეებში. თუმცა, ამის მიუხედავად, მიწიერი სილამაზის წარმავლობა ყოველთვის სინანულის გრძნობით იყო განცდილი (რაც განსაკუთრებით ნათლად ჩანს ბოეციუსთან – „გარეგნული სილამაზე წარმავალი და გაზაფხულის ყვავილობაზე უფრო ხანმოკლეა“, – წერდა იგი სიცოცხლის მიწურულს „ფილოსოფიით ნუგუმისცემაში“). რა არის ეს? – ესთეტიკური ვარიაცია მორალისტურ თემაზე – „სად არიან ისინი ამჟამად?“ – რომელიც ძალზე გავრცელებული იყო შუასაუკუნეებში? ანუ სად არიან ძველი დროის გამოჩენილი ადამიანები, სად გაქრა დიდებული ქალაქები, სად წავიდა ან უკვე გარდაცვლილ დამპყრობელთა აურაცხელი სიმდიდრე, სადღაა დიდებული საქმენი ძლიერთა ამა ქვეყნისათა?.. სიკვდილის როკვის სცენის უკანა პლანზე შუასაუკუნეები ხანგამოშვებით წარმოგვიდგენს შემოდგომის ნოსტალგიას სილამაზისადმი, რომელიც ჭკნობისთვისაა განწირული. და, მიუხედავად იმისა, რომ მტკიცე რწმენა ეხმარება ადამიანს, სიკვდილის როკვას მოკრძალებული იმედით უყუროს, ყველაფერი მაინც მელანქოლიის ვუალშია გახვეული, რაც ესოდენ ნათლადაა აღბეჭდილი ფრანსუა ვიონის რიტორიკულ სტრიქონებში: „სად გაქრა შარშანდელი თოვლი?“ („ბალადები გარდასულ დროთა ქალბატონებზე“) (ჰოიზინგა 1988: თ. XI).

* S.Th. II-II. 91.

გარეგნული სილამაზის წარმავლობის წინაშე მდგომი ადამიანი სასოებით შეჰყურებს მხოლოდ შინაგან სილამაზეს, რომელსაც სიკვდილი არ უწერია. ამ სილამაზით ტკობა შუასაუკუნეებში ააღორძინებს წარმოდგენებს ესთეტიკური ღირებულებისადმი. ადამიანებს ისეთივე მახვილი მზერა რომ ჰქონდეთ, როგორც ლინკეოსს⁷, – ამბობს ბოეციუსი, – ისინი უეჭველად შეამჩნევდნენ, რამდენად ბილნი სული აქვს ლამაზ ალკიბიადეს⁸, რომლის გარეგნობასაც ისინი აღტაცების ღირსად მიიჩნევენ. თუმცა ბოეციუსი თავშესაფარს ეძებდა იმ სილამაზეში, რომელიც არსებობს მათემატიკისა და მუსიკის თანაფარდობაში. ჩვენ შეიძლება არაერთი მაგალითი მოვიტანოთ „სწორ“ სხეულში დაეანებული „სწორი“ სულის სილამაზის შესახებ, ანუ პატიოსანი სულის შესახებ, რომელიც გამოვლინდება იდეალური ქრისტიანის გარეგნობაში. წმიდა ბერნარდი გვარწმუნებს: „როდესაც ამ სილამაზის ნათელი აღავსებს გულს, ის უცილობლად გამოაღწევს გარეთ მსგავსად მონეტი დაფარული სანთლის ალისა, ვინაიდან სინათლე წყვიდადში ვერ დაიმალება. სწორედ ამგვარად აღივსება სხეული გონიერების შუქით და გადასცემს ამ ნათელს თავის ყველა ასოს, გრძნობათა ორგანოებს, რაც გამოვლინდება მოძრაობაში, მეტყველებაში, გარეგნობასა და მიხვრა-მოხვრაში და ღირსებითა და ზნეობრიობით აღსავსე ღიმილში“[...].*

როგორც ჩანს, ასკეტური დისპუტების ცენტრში აღმოჩნდა წარმოდგენები ადამიანისა და ბუნების სილამაზის შესახებ. მისტიკაში უმფოთველი გონებისა და სიყვარულის მისაღწევად ბუნებრივი სილამაზე მთლიანად რეაბილიტირებულია. ჰუგო სენ-ვიქტორელი⁹ ინტუიტიური ჭვრეტის უნარს გონების თვისებად მიიჩნევს, რომელიც გამოვლინდება არა მხოლოდ წმიდა მისტიკურ მომენტებში, არამედ სამყაროს გრძნობითი აღქმისასაც. ჭვრეტა, მისი აზრით, ეს არის „თავისუფალი სულის მახვილი მზერა, მიმართული მოსახილველი საგნებისადმი“, რომელიც რეალიზდება იმ საგნებთან სასიამოვნო და ამაღლებველი შეხებით, რომელთა ცქერითაც ვტკბებით. სინამდვილეში ესთეტიკური სიამოვნება აღიძვრება იმის გამო, რომ სული სწვდება მატერიის სტრუქტურის ჰარმონიულობას: „დასტკბი სამყაროთი და ყოველივეთი, რაც მასშია და იხილავ უამრავ მშვენიერსა და მაცდუნებელს... ოქროში – ბრწყინვალებას, ხორციელ სილამაზეში – მშვენიერებას, მოხატულობასა და ფერად ტანსაცმელში – ფერებს“.**

როგორც ვხედავთ, შუასაუკუნეების ეპოქის ესთეტიკური პაექრობა მიმართულია არა მხოლოდ მშვენიერების, სილამაზის ბუნების ახსნისკენ. მასში გამოხატულია აღფრთოვანებაც (რაც, ზოგადად, ახასიათებს მისტიკოსთა ტექსტებს), რაც კიდევ ერთხელ მეტყველებს გრძნობითი აღქმისა და მეცნიერული მსჯელობის ურთიერთშერწყმაზე. მაგალითად, შუასაუკუნეებში საკმაოდ ხშირად მსჯელობდნენ ისეთ თემაზე, როგორიცაა ქალის სილამაზე. როდესაც მათე ვანდომელი¹⁰ თავის „ლექსთნეობის ხელოვნებაში“ წარმოგვიდგენს მშვენიერი ქალის გარეგნობის მჭევრმეტყველურად აღწერის გზებს, ეს ფაქტი ჩვენზე განსაკუთრებულ შთაბეჭდილებას არ ახდენს. მხედველობაში გვაქვს, ერთი მხრივ, რიტორიკული ფიგურებით თამაში და ერუდიციაში შეჯობრი, ანუ კლასიკის იმიტაცია, მეორე

* წმიდა ბერნარდი. Pl. 182. Col.1193

** Pl. 176. Col. 951. Cp.: Et.II. P.5.

მხრივ კი, ბუნების თავისუფალი აღქმა, რაც საერო პოეტებისთვისა და მახასიათებელი და რაზეც მეტყველებს შუასაუკუნეების მთელი ლათინური პოეზია.

აი, საეკლესიო მწერლები კომენტარს უკეთებენ *ქება ქებათაის*, იკვლევენ რა საბედოს, ანუ საცოლის სილამაზეს. მიუხედავად იმისა, რომ მხედველობაში გვაქვს ბიბლიურ ტექსტში ჩასმული ალეგორიული ეპითეტები, ასევე გოგონას გარეგნობის ცალკეული მხარეების არაბუნებრივი შესაბამისობა (იგი შავია, მაგრამ ულამაზესი) – კომენტატორი, თითქოს წმიდა დიდაქტიკური მიზნით, ყოველთვის წარმოგვიდგენს ქალის სილამაზის საკუთარ იდეალს, ამჟღავნებს რა ამ დროს სპონტანურ, უშუალო გრძნობას, რომელიც წმინდაა, მაგრამ საესებით მიწინიერი. უნებლიეთ გვახსენდება ის ხოტბა, რომელსაც ბალდუინ კენტერბერიელი¹¹ ალაგვლენს ნაწნავად შეკრული ქალის თმების მიმართ. მისი ალეგორიული პასაჟები იმას მოწმობს, რომ ავტორი შესანიშნავად ერკვევა მოდის მოთხოვნილებებში, უფრო მეტიც, ის იმასაც კი უშვებს, რომ ასეთი სილამაზე შექმნილია წმიდა ესთეტიკური მიზნით [...].

3. თუ თავს დავანებებთ მისტიკოსებს და მივუბრუნდებით, ზოგადად, შუასაუკუნეების კულტურას, როგორც საეროს, ისე სასულიეროს, ჩვენთვის საესებით უეჭველი ფაქტი გახდება ამ ეპოქის ადამიანის მიერ როგორც ბუნებრივი, ისე მხატვრული მშვენიერების აღქმისა და შეთვისების უნარი.

როგორც უკვე ითქვა, შუასაუკუნეებმა ვერ შეძლო სილამაზის მეტაფიზიკური კატეგორიის გაერთიანება იმ წმიდა ტექნიკურ საშუალებებთან, რომელთა მეშვეობითაც ეს მშვენიერება ხელოვნებაში უნდა ასახულიყო. ამგვარად, ჩამოყალიბდა ორი საესებით განსხვავებული სამყარო, რომლებსაც ერთმანეთთან არავითარი კავშირი არ ჰქონდა. აქვე, ალბათ, საჭიროა გამოიკვეთოს ის ასპექტები, რომლებიც უკავშირდება გრძნობად აღქმასა და ყოველდღიურ სალაპარაკო ენას, რომლის ნიაღვივ ტერმინები *ლამაზი (pulcher)* და *მშვენიერი (formosus)* ძალზე ბუნებრივად ასოცირდება *ხელოვნებისა* და *ხელოსნობის (ars)* ნიმუშებთან. ტექსტებში, რომლებიც წარმოგვიდგენს არქიტექტურის ისტორიას, ქრონიკებში, რომლებიც მოგვითხრობს ტაძრების მშენებლობის შესახებ, ჩანანერებში ხელოვნებაზე, შეკვეთებში, რომლებსაც აძლევდნენ არქიტექტორებს, მოქანდაკეებსა თუ მხატვრებს, მეტაფიზიკური ესთეტიკის კატეგორიები ხშირად აღრეულია იმ განსაზღვრებებთან, რომლებითაც შეფასებულია ხელოვნების ნიმუშები [...].

აქ დგება კიდევ ერთი საკითხი: შეეძლო თუ არა შუასაუკუნეების ადამიანს, რომელიც მზად იყო, ხელოვნება უტილიტარული და დიდაქტიკური მიზნებისთვის გამოეყენებინა, ხელოვნების ნიმუშების ცქერით უანგაროდ დამტკბარიყო? ეს პრობლემა უკავშირდება იმ ფაქტს, თუ როგორი იყო შუასაუკუნეების ადამიანის მხატვრული გემოვნება და რამდენად განვითარებული იყო იგი [...].

ი. ჰუიზინგა აღნიშნავს, რომ „ესთეტიკური სიამოვნების შეცნობა და მისი სიტყვებით გამოხატვა საკმაოდ გვიან დაიწყო. XV საუკუნის ადამიანს შეეძლო ხელოვნების ნიმუშებით აღტაცება მხოლოდ იმ სიტყვებით გამოეხატა, რომლებითაც შედგებოდა, ვთქვათ, ჩვეულებრივი „აღტაცებული“ ბურჟუას ლექსიკონი“. ეს სიტყვები მხოლოდ ნაწილობრივ არის სამართლიანი: არ შეიძლება უზუსტობანი ამა თუ იმ კატეგორიების განსაზღვრებისას გავაიგივოთ ესთეტიკური ჭვრეტის პოზიციის არქონასთან. ამასთან, გაუჩნდა თუ არა ადამიანს მხატვრული

სილამაზის აღქმის უნარი (ამ ფაქტს ჰუიზინგაც გამუდმებით უსვამს ხაზს), ის მაშინვე გადაიქცა უფალთან ერთიანობისა და ყოფიერებით აღტაცების გრძნობად – შუასაუკუნეების ადამიანი სწორედ ამ გზით უახლოვდებოდა მშვენიერებას, სწორედ ეს ფაქტი უწყობდა ხელს მისი ფასეულობების ენერგიულ ინტეგრირებას. XII საუკუნემ აჩუქა სამყაროს გემოვნებიანი ადამიანისა და ხელოვნების თავყვანისმცემლის პროტოტიპი სენ-დენის აბატის, პოლიტიკური მოღვაწისა და დახვეწილი ჰუმანისტის, სიგერის სახით, რომელიც იყო შთამაგონებელი ილ-დე-ფრანსის ყველაზე დიდი სახვითი და არქიტექტურული სრულყოფილებისა. თავისი ფსიქოლოგიითა და მორალით სიგერი იყო კლუნელი ასკეტების¹² ანტაგონისტი. სენ-დენის აბატისთვის ღვთის სახლი უნდა ყოფილიყო სილამაზის საუფლო. მისი იდეალი იყო მეფე სოლომონი, რომელმაც ააგო ცნობილი ტაძარი, ხოლო გრძნობა, რომლითაც ის ხელმძღვანელობდა, იყო „უფლის სახლის სილამაზით ტკობა“. სენ-დენის ტაძრის მორთულობა შეიცავს უამრავ ხელოვნების ნიმუშსა და ოქროს ნივთს, რომელთაც აბატი სიგერი გულმოდგინედ და უდიდესი სიამოვნებით აღწერს, „რადგან შიშობს, რომ დავინყება, ჭეშმარიტების ეს ეჭვიანი მეტოქე, ჩაერევა და წაშლის ყოველივე ნაქნარის კვალს, მომავალ დიად ნაქნართა სასარგებლოდ“. მაგალითად, ის მოგვითხრობს „ას ორმოცი უნცია ოქროსგან დამზადებული, ძვირფასი ქვებით – ჰიაცინთებითა და ტოპაზებით – შემკული მოზრდილი თასის შესახებ, რომელმაც შეცვალა სხვა თასი, მისი (აბატ სენ-დენის მ.ე.) წინამორბედის დროს დაკარგული“[...]. ყველა ამ სიმდიდრის ჩამოთვლისას აბატს არ ძალუძს თავი შეიკავოს და აღფრთოვანებისა და სიამოვნების შეძახილი არ აღმოხდეს იმის გამო, რომ ტაძარი შემკულია ასეთი არაჩვეულებრივი სამშვენიესებით: „ხშირად ეკლესიისადმი სრულიად ბუნებრივ სიყვარულთან ერთად ჩვენ ვჭვრეტთ ამ მრავალფეროვან სამკაულებს, ძველებსა და ახლებს; და როდესაც ჩვენ შევყურებთ წმ. ელიგიუსის ჯვარს – სხვა პატარა ჯვრებთან ერთად – და ამ შეუდარებელ მოსართავეებს... რომლებიც ამშვენებს მოოქროვილ საკურთხეველს, აი, ამ დროს ვამბობთ ჩვენი გულიდან ამოხეთქილ სიტყვებს: „ყოველი ძვირფასი ქვა იყო შენი სამოსი – ტოპაზიც, იასპიც, ქრიზოლითიც, ონიქსიც, საფირონიც, ბივრილიც, კარბუნკულიცა და ზურმუხტიც“.

ამ სიტყვების წაკითხვისას მკითხველი უცილობლად დაეთანხმება ი. ჰუიზინგას: აბატი სიგერი დიდად აფასებს, უპირველეს ყოვლისა, ძვირფას ნივთებს – თვლებს, ოქროს ნაკეთობებს; უპირატესი გრძნობა, რომლითაც ის არის შეპყრობილი, ესაა საოცარის, კოლოსალურის აღქმა და არა მშვენიერების გრძნობა, როგორც რაიმეს ორგანულად დამახასიათებელი თვისება. ამ მხრივ აბატი სიგერი გვევლინება მონათესავედ შუასაუკუნეების სხვა ყველა კოლექციონერისა, რომლებიც თავიანთ განძთსაცავებს განურჩევლად ავსებდნენ ათასი სხვადასხვა ჯურის საგნით – იქნებოდა ეს ჭეშმარიტი ხელოვნების ნიმუში თუ რაღაც უაზრო ნაკეთობა. როგორც ბერიის ჰერცოგის¹³ საგანძურის საინვენტარო აღწერა ადასტურებს, მისი ბრწყინვალეების მფლობელობაში ყოფილა მარტორქის რქები, წმიდა იოსების საქორწინო ბეჭედი, ქოქოსის კაკლები, ვეშაპის კბილები, შვიდი ზღვის ნიჟარები და ა.შ. და სხვა სამი ათასი საგნის გვერდით, რომელთა შორისაც 700 მხოლოდ მხატვრული ტილო იყო, მოხსენიებულია სპილოს ფიტული, ჰიდრა, ბასილისკო, კვერცხი, რომელიც ვილაც აბატმა მეორე კვერცხში იპოვა, მანანა,

რომელიც მოუსავლიან წელს ციდან ჩამოვარდა. აქ შეიძლება ძალაუნებურად ეჭვი შევიტანოთ შუასაუკუნეების ადამიანის გემოვნების დახვეწილობაში და მის უნარში, ერთმანეთისგან გაერჩია მშვენიერი და თავშესაქცევი, ხელოვნება და ტერატოლოგია. აბატი სიგერი, რომელიც გულუბრყვილოდ ჩამოთვლის თავისი ეკლესიის სიმდიდრეს, უდიდეს სიამოვნებას განიცდის ძვირფასი მასალების აღმნიშვნელი ეპითეტების დასახელებისას. ყოველივე ეს საფუძველს გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ გრძნობითი აღქმა მიაშიტ გემოვნებასა და კურობებთან ერთად (რაშიც, ასევე, შეიძლება დავინახოთ ესთეტიკური პოზიციის ჩანასახები) შეიცავდა მასალის ღირებულების განცდას ხელოვნების ნიმუშთა კონტექსტში, ვინაიდან შუასაუკუნეებში მცხოვრები ადამიანისთვის მხატვრული ქმნილებისთვის მასალის შერჩევა უკვე იყო ხელოვნების პირველი და ფუძემდებლური აქტი. ეს სიამოვნება, მოგვრილი მხოლოდ მასალით და არა მისი გაფორმებით, მიგვიითებებს ესთეტიკური რეაქციის დადებით, ჯანსაღ საფუძველზე.

ჰუიზინგას აზრით, და ეს სრული ჭეშმარიტებაა, შუასაუკუნეების ადამიანი ხელოვნების ნიმუშების ჭვრეტისას სიამოვნებით აძლევდა გაქანებას თავის ფანტაზიას და არ ჩერდებოდა მთელის ერთიანობაზე. აბატ სიგერთან ასევე ვხვდებით ესთეტიკური ტკბობის გადაქცევას ყოფიერებისა თუ მისტიკურ სიხარულად, როდესაც იგი გამოთქვამს გულწრფელ აღფრთოვანებას საკუთარი ეკლესიის სილამაზის ჭვრეტისას: „როდესაც მე ვტკბები ღვთის სახლის სილამაზის ცქერით და როდესაც ქვათა მრავალფერი სიმშვენიერე მავიწყებს ყოფით პრობლემებს, კეთილი აზრები კი, რომლებიც გადაინაცვლებენ მატერიალურიდან არამატერიალურისკენ, მიბიძგებს წმინდა ზნეობრიობის მრავალფეროვნების ჭვრეტისკენ, მაშინ მგონია, რომ ვიმყოფები რომელიღაც არამიწიერ მხარეში, რომელიც არც მინაზე არსებობს, არც ზეცაში და რომ მე, უფლის წყალობით, შემიძლია რაღაც მისტიკური გზით გადავინაცვლო ჩვენი მიწიერი სამყაროდან ზეციურ საუფლოში“. ამ ფრაგმენტით ბევრი რამ არის თქმული. ერთი მხრივ, ჩვენ წინაშეა დადასტურება ესთეტიკური ჭვრეტის აქტისა, რომელიც გამოწვეულია მხატვრული ნაწარმოების გრძნობადი განცდით, მეორე მხრივ, ამ ჭვრეტის ხასიათი ინდივიდუალურია და განსხვავდება როგორც მარტივი და წმიდა ტკბობისგან (სიამოვნებისგან), რომელიც ალლოიანი და მგრძნობიარე ადამიანისთვის არის დამახასიათებელი, ასევე ზეციური ფასეულობების ინტელექტუალური ჭვრეტისგან. ესთეტიკურიდან მისტიკურ სიხარულზე გადასვლა აქ თითქმის მყისიერია[...]. აქედან გამომდინარე, შუასაუკუნეების ადამიანის ესთეტიკური განცდა კონცენტრირებული იყო არა ცალკე მდგომ რომელიმე ბუნებრივ თუ მხატვრულ ობიექტზე, არამედ იმ განცდაზე, რომელსაც ადამიანს აღუძრავდა ზებუნებრივი ურთიერთდამოკიდებულება საჭვრეტ საგანსა და კოსმოსს შორის. შუასაუკუნეების ადამიანი ყველაფერში ხედავდა შემოქმედის ყოვლისშემძლეობის ონტოლოგიურ დადასტურებას.

ყოველივე ზემოთქმული სრულებითაც არ ნიშნავს იმას, რომ შუასაუკუნეებში არ არსებობდა ესთეტიკური აღქმა, პირიქით, ეს მსჯელობა მიმართული იყო იქითკენ, რომ დაგვედგინა ესთეტიკური აღქმის ხასიათი. ზემოთ უკვე გამოვიყენეთ ტერმინი *ინტეგრაცია*. *ინტეგრირებული ცივილიზაციის* ქვეშ ჩვენ ვგულისხმობთ ისეთ ცივილიზაციას, რომელმაც თავისსავე საზღვრებში გამოიმუშავა

სისტემა იმგვარი ფასეულობებისა, რომლებიც არათუ კონფლიქტში მოდის ერთმანეთთან, არამედ ერთმანეთზე არის დამოკიდებული.

სწორედ ამგვარი ინტეგრაციის გამოა ასე რთული გაგება იმ განსხვავებისა, რომელიც თითქოსდა არსებობს სილამაზესა და სარგებლიანობას, სილამაზესა და ხარისხიანობას, *მშვენიერსა (pulchrum)* და *მოსახერხებელს (aptum)*, *შემკულსა (decorum)* და *პატიოსანს (onestum)* შორის. თეორეტიკოსები გამუდმებით ცდილობენ ამ კატეგორიათა გამიჯვნას და ამ მცდელობის პირველ მაგალითს ვაწყდებით ისიდორე სევილიელთან¹⁴. მისთვის *მშვენიერი (pulchrum)* – ეს არის ის, რაც მშვენიერია თავისთავად, ხოლო *მოსახერხებელი (aptum)* – რაც მშვენიერია, როგორც რაიმეს ფუნქცია (თუმცა, ეს დებულება ჩვენ მემკვიდრეობით გვერგო ანტიკური სამყაროდან. ციცერონიდან ის გადავიდა ნეტარ ავგუსტინესთან, ხოლო ნეტარი ავგუსტინიდან ის გადაიღო მთელმა სქოლასტიკამ). თუმცა ხელოვნებისადმი დამოკიდებულების პრაქტიკული პოზიცია მეტყველებს ამ ორი ასპექტის არა იმდენად გამიჯვნაზე, რამდენადაც შერევაზე. სწორედ ის საეკლესიო ავტორები, რომლებიც განადიდებენ წმიდა ხელოვნების სილამაზეს, დაჟინებით მიუთითებდნენ მის დიდაქტიკურ მიზნებზე. 1025 წლის არასის საეკლესიო კრების დადგენილებით (აბატი სიგერი იმავე თვალსაზრისს ემხრობოდა) დიდაქტიკის მიზანია, უბრალო ადამიანებამდე გამომსახველობითი საშუალებებით მიიტანოს ის, რისი წვდომაც მათ წმიდა წერილის ტექსტით არ შეუძლიათ. მხატვრობის მიზანი, – ამბობს ჰონორიუს ოტენელი¹⁵, ენციკლოპედიური ნაშრომის, „სამყაროს ხატის“ ავტორი, – სამ რაიმეშია საგულვებელი: 1. „უფლის სახლი უნდა იყოს მორთული და შემკული“; 2. „მხატვრობამ უნდა შეგვახსენოს წმინდანთა სათნოებით აღსავსე ცხოვრება“ და 3. „მხატვრობა – ეს არის წიგნი საერო პირთათვის“. რაც შეეხება საკუთრივ ლიტერატურას, რომლისთვისაც დამახასიათებელია „ღირსება გონებისა და მოხდენილობა მჭევრმეტყველებისა“, მას ყველაზე მეტად შეესაბამება დევიზი: „სასიამოვნოს სასარგებლოსთან შეთავსება“, რომელიც გამოხატავს კაროლინგელი ლიტერატორების ესთეტიკას. იმ პერიოდის ლიტერატურა ყველაზე მაღლა აყენებდა არა ფორმას, არამედ შინაარსს. თუმცა მსგავსი კონცეფციები არასოდეს აცლიდნენ არსს ხელოვნებას სწორხაზოვანი და პრიმიტიული დიდაქტიკის სასარგებლოდ. ქეშმარიტება იმაშია, რომ შუასაუკუნეების ადამიანისთვის ძნელი იყო ამ ორი ფასეულობის გარჩევა არა იმდენად კრიტიკულობის არქონის გამო, რამდენადაც ეთიკურისა და ესთეტიკურის შერწყმის წყალობით, როდესაც ადამიანი ცხოვრებას მის ურღვევ მთლიანობაში ხედავდა. დღესაც კი შეიძლება შევამჩნიოთ ის დადებითი, რომელსაც ამგვარი მსოფლმხედველობა შეიცავდა, ვინაიდან თანამედროვე ფილოსოფიის ერთ-ერთი თემაა სწორედ ჩვენი ცივილიზაციის ადამიანის სწრაფვა ცხოვრებისეული მთლიანობისაკენ. რა თქმა უნდა, ხერხები, რომლებითაც სარგებლობდნენ შუასაუკუნეების ადამიანები, ჩვენ არ შეგვესაბამება, თუმცა მათ მიერ შემოთავაზებული პარადიგმა შეიძლება გახდეს ამოსავალი მნიშვნელოვანი დაკვირვებებისათვის. შუასაუკუნეების ესთეტიკური დოქტრინები ამ თვალსაზრისით არსებით დახმარებას გაგვიწევს. შემთხვევითი არ არის, რომ სქოლასტიკური ესთეტიკის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემა იყო მეტაფიზიკურ საფუძველზე მშვენიერების სხვა ფასეულობებთან ერთიანობა. დისკუსია სილამაზის ტრანსცენდენტურობის შესახებ იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი

ცდა იმ მთლიანი ესთეტიკური აღქმის ლეგიტიმირებისა, რომელზეც ზემოთ გვქონდა საუბარი. ეს დოქტრინები კი მიზნად ისახავდა არა მარტო ესთეტიკური ღირებულებების, როგორც ასეთის აღმოჩენას, არამედ მათი კავშირის განსაზღვრას ღირებულებათა საერთო სისტემასთან, ან, შუასაუკუნეების ენით თუ ვიტყვით, ყოფიერების ტრანსცენდენტური ფორმების ერთიან და განუყოფელ აღქმასთან.

შენიშვნები

1. ცისტერციელები – კათოლიკური ორდენი, ბენედიქტელთა ორდენის განშტოება XI საუკუნიდან. სახელწოდება მომდინარეობს ორდენის პირველი სავანიდან – მონასტრიდან სიტო, რომელიც 1098 წელს დააარსა წმიდა რობერტ მოლემელმა. ორდენის კონსტიტუციას ეწოდება „მონაყალების ქარტია“, რომლის შემდგენელიც, ტრადიციის მიხედვით, არის ცისტერციელთა მონასტრის მესამე აბატი წმიდა სტეფანე ჰარდინგი. ორდენის მოწესეთა სულიერ ცხოვრებაში დიდ როლს ასრულებს ასკეტური პრაქტიკები და მჭვრეტელობითი სამონაზვნო ცხოვრება. ცისტერციელთა ტაძრები გამოირჩევა მეტად სადა დეკორით; იქ ვერ ნახავთ ძვირფას საეკლესიო ნივთებს, ფერწერას, სამშენისებს. ორდენის ჩამოყალიბებაში დიდი წვლილი მიუძღვის წმიდა ბერნარდ კლერვოელს, ასე რომ, ზოგიერთ ქვეყანაში ცისტერციელებს ბერნარდიელებსაც უწოდებენ.

2. კარტუზიელები – კათოლიკური ორდენი, რომელიც 1084 წელს დააარსა წმიდა ბრუნო კელნელმა შარტრის მთებში გრენობლის მახლობლად (საფრანგეთი). ოფიციალურად ორდენი დაამტკიცა რომის პაპმა ინოკენტი II-მ 1133 წელს. სახელწოდება მომდინარეობს პირველი სავანიდან – დიდი შარტრი (ლათინურად ცარტუსია). ორდენის მიზანს და სულიერ საფუძველს წარმოადგენს „განმარტოებაში ღმრთის ძიება“, რის შედეგადაც სრულყოფილ სიყვარულს აღწევენ.

3. წმიდა ბერნარდ კლერვოელი (1091-1153) – შუასაუკუნეების ფრანგი ღვთისმეტყველი და მისტიკოსი, ცისტერციელი ბერი, კლერვოს მონასტრის აბატი 1117 წლიდან.

4. ალექსანდრე ნეკამი – (1157-1217) – მე-12 საუკუნის ინგლისელი ჰუმანისტი, ავგუსტინელი ბერი, ენციკლოპედისტი, რამდენიმე დიდაქტიკური პოემის ავტორი. მას ეკუთვნის ლექსითი ფორმით დაწერილი ენციკლოპედია „ღვთაებრივი ჭეშმარიტების ქება“ (*De laudibus divinae sapientiae*), რომელიც ეყრდნობა, ძირითადად, ძველ ბერძნულ და არაბულ წყაროებს. ცნობილია, ასევე, როგორც იგავ-არაკთა კრებულების – „ახალი ეზოპე“ და „ახალი ავიანე“ – ავტორი.

5. ჰუგო ფლავიელი – ბენედიქტელი ბერი, ფლავინის აბატი 1097-1100 წწ-ში. ავტორი ლათინურენოვანი „ქრონიკებისა“ (*Chronicon Viridunense seu Flaviniacense*). (მოიცავს მსოფლიო ისტორიას ქრისტეს დაბადებიდან ავტორის თანადროულ ეპოქამდე).

6. პეტრე დამიანე (1007-1072) – კათოლიკური ეკლესიის წმინდანი, ბენედიქტელი მონაწილე, კარდინალი, ღვთისმეტყველი, გრიგოლისეული რეფორმის ინიციატორი; 7 აგიოგრაფიული თხზულების, 240 ჰიმნის, 53 ქადაგებისა და 180 ეპისტოლის ავტორი. თავის თხზულებებში ის აშკარად მოუწოდებს სამონაზვნო ცხოვრების საკრებულო წესისა და სამღვდელთების ცელობატიზაციას. ღვთისმეტყველებაში პეტრე დამიანე მიეკუთვნება მოაზროვნეთა იმ ჯგუფს, რომელიც მიიჩნევს, რომ ქრისტეს შემდგომ კაცობრიობისთვის ყოფიერების ყველა საკითხის მოსაგვარებლად და, რაც მთავარია, სულის

სახსნელად, მხოლოდ ერთი რამ არის საკმარისი – ღვთაებრივი გამოცხადება, რომელიც შეცვლის ყველა სხვა სახის ცოდნას.

7. ლინკოსი – ძველი ბერძნული მითოლოგიის პერსონაჟი. ეგვიპტისა და არგიფიის ვაჟი, არგოსის მეფე.

8. ალკიბიადე – ათენელი სახელმწიფო მოღვაწე, ორატორი და მხედართმთავარი. ჯერ კიდევ ბავშვობისას და ყრმობისას ალკიბიადემ გასაოცარი ნიჭიერებით გამოიჩინა თავი, რის გამოც იგი მთელ ათენში იყო ცნობილი და საყოველთაო აღტაცებისა და თავყვანისცემის ატმოსფეროში იზრდებოდა. ამგვარი დამოკიდებულების გამო ალკიბიადე ჩამოყალიბდა გათამამებულ და გარყვნილ პიროვნებად. ცნობილი იყო როგორც ლოთობისა და უნესო სასიყვარულო კავშირების მოყვარული.

9. ჰუგო სენ ვიქტორელი (1096-1141) – ფრანგი ფილოსოფოსი, ღვთისმეტყველი, პედაგოგი. 1138 წლიდან სათავეში ედგა სენ ვიქტორის სააბატოში გიომ დე შამპოს მიერ დაარსებულ ფილოსოფიურ სკოლას. 1139 წელს აკურთხეს ფრანკატის ეპარქიის ეპისკოპოსად. იყო ავტორი არაერთი საღვთისმეტყველო („ქრისტიანული რწმენის საიდუმლოთა შესახებ“, „სამყაროს ამოების შესახებ“) და დიდაქტიკური („მსოფლიო რუკის აღწერილობა“, „გრამატიკის შესახებ“, „პრაქტიკული გეომეტრია“) ტრაქტატისა. ჰუგო სენ ვიქტორელის ყველაზე ცნობილი ფილოსოფიურ-დიდაქტიკური თხზულებაა „დიდასკალიკონი“, რომელშიც ერთგვარად შეჯამებულია გვიანი ანტიკურობისა და ადრეული შუასაუკუნეების დიდაქტიკური ლიტერატურა. ავტორის პოზიცია გამოხატულია სიტყვებში: „ისწავლე ყველაფერი და დარწმუნდები: ზედმეტი არაფერი არ არის!“.

10. მათე ვანდომელი (XII ს) – სენ-დენის აბატი, საფრანგეთის მეფე ლუდოვიკო IX-ის მრჩეველი. მისი ცნობილი ლათინურენოვანი ნაშრომებია *ლექსთწყობის ხელოვნება (Ars Versificatoria)* და *მართლწერის ხელოვნება (Ars dictaminis)*. მის კალამს, ასევე, ეკუთვნის ელევგიური კომედია *მილო*.

11. ბოლდუინ კენტერბერიელი (1125-1191) – ცისტერციელი ბერი, კენტერბერის მთავარეპისკოპოსი, ავტორი მთელი რიგი საღვთისმეტყველო თხზულებისა, რომელთა შორის ყველაზე უფრო ცნობილია *De commendatione fidei da De sacramento altaris*. რიჩარდ ლომგულთან ერთად მონაწილეობდა მესამე ჯვაროსნულ ლაშქრობაში, რომლის დროსაც, 1191 წლის 19 ნოემბერს, დაიღუპა აკრის ალყის დროს.

12. კლუნელი ასკეტები – კლუნელი ბერმონაზვნობის ისტორია იწყება 909 წლიდან, მას შემდეგ, რაც დიდგვაროვანმა საერო პირმა, ბერნონმა, რომელსაც ბურგუნდიის მიწებზე უკვე დაარსებული ჰქონდა ორი მონასტერი უკიდურესად მკაცრი ტვიპიკონით, გადაწყვიტა ახალი სავანის დაარსება ვილა კლუნში, რომელიც ჰერცოგ გიომ აქვიტანელისგან ჰქონდა ბოძებული. ჰერცოგის მხრიდან ეს ძალიან გულუხვი საჩუქარი იყო, ვინაიდან ჰერცოგმა უარი თქვა ახალი სავანის მიმართ თავისი ფეოდალური უფლებების განხორციელებაზე, რის შედეგადაც ახალი მონასტერი მთლიანად რომის პაპს დაემორჩილა. სავანე განთქმული იყო ღვთისმოსავობით. კლუნის მონასტრის ბერები ქადაგებდნენ წმიდა ბენედიქტეს მიერ შემოღებულ წეს-განგებას. მიუხედავად იმისა, რომ სიღარიბის აღთქმა ჰქონდათ დადებული, მათი ეკლესიამონასტრები მდიდრულად იყო მორთული – თანამედროვეთა მხერას იტაცებდა დიდებული კედლის მხატვრობა და მდიდრული საეკლესიო ნივთები. კლუნის კონგრეგაცია იყო ბერთა ყველაზე გავლენიანი საძმო შუასაუკუნეებში. XI-XII სს-ში ოთხი რომის პაპი

კლუნის მონასტრის მოღვაწე იყო; კლუნელები ხშირად ხდებოდნენ ეპისკოპოსები და კარდინალები.

13. ჰერცოგი ჟან ბერიელი (1340-1411) – იოანე II ვალუას (*კეთილის ზედწოდებით ცნობილის*) მესამე შვილი; კოლექციონერი და მეცენატი. ჰერცოგის სიკვდილისათვის მისი ბიბლიოთეკა ითვლიდა სამი ათას ტომს. სასულიერო წიგნების კოლექცია გამორჩეული იყო როგორც მრავალრიცხოვნებით, ისე გაფორმების სინატიფითა და დახვეწილობით. მისი ზედამხედველობით შეიქმნა: „მცირე ჟამნი“, „ბრუსელური, ანუ შესანიშნავი ჟამნი“, „ღვთისმშობლის მშვენიერი ჟამნი“, „დიდებული ანუ მდიდრული ჟამნი“, რის გამოც ჟან ბერიელს მეტსახელად „ჟამნთა მეფე“ შეარქვეს.

14. ისიდორე სევილიელი (560-636) – სევილიის მთავარეპისკოპოსი, შუასაუკუნეების ენციკლოპედიზმის მამამთავარი. მისი ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაშრომია ენციკლოპედია „ეტიმოლოგიები“, რომელიც შუასაუკუნეებში დიდი პოპულარობით სარგებლობდა. გარდა ამისა, ისიდორე სევილიელი ავტორია მრავალრიცხოვანი ნაშრომისა ბუნებისმეტყველებაში, გრამატიკაში, თეოლოგიაში, ისტორიაში. ეკლესიის ისტორიისთვის ძალზე მნიშვნელოვანია მისი „კანონთა წიგნი“, რომელშიც თავმოყრილია ყველა იმ საეკლესიო კრების დადგენილება, რომლებიც ჩატარებულა ქრისტიანულ სამყაროში ანტიკური ეპოქიდან მოყოლებული შუასაუკუნეების დასაწყისის ჩათვლით.

15. ჰონორიუს ოტენელი (XII ს) – მისი ბიოგრაფიის შესახებ მწირი ცნობების მოძიება მხოლოდ მის ნაწერებშია შესაძლებელი. მკვლევართა ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ ის შეიძლება ყოფილიყო ანსელმ კენტერბერიელის მოწაფე. ონორიუს ოტენელის კალამს ეკუთვნის: 1. წმიდა წერილის წიგნთა კომენტარები; 2. საღვთისმეტყველო თხზულებები, რომლებიც მოიცავს დოგმატიკის, ლიტურგიკის, ასკეტიკის საკითხთა ფართო წრეს; 3. საეკლესიო-ისტორიული თხზულებები და 4. ტრაქტატები ბუნებისმეტყველების სხვადასხვა დარგში. მას მიეწერება ენციკლოპედია “De imagine mundi”. ჰონორიუს ოტენელის ფილოსოფიური შეხედულებები, რომლებიც პლატონიზმითაა გაჟღერებული, ჩამოყალიბებულია ნეტარი ავგუსტინეს, ანსელმ კენტერბერიელისა და ერიუგენას აშკარა გავლენით.

თარგმნა და კომენტარები დაურთო **მაკა ელბაქიძემ**

თარგმანი შესრულებულია წიგნიდან:

Эко У. Эволюция средневековой эстетики.

СПб: Азбука – классика, 2004.